

Anmälan om svar på Remiss avseende förslag till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om skyddat boende

Remiss från Socialstyrelsen

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Anmälan om svar på remiss godkänns.

Föredragande borgarrådet Alexander Ojanne

Sammanfattning av ärendet

Socialstyrelsen har tagit fram förslag på föreskrifter och allmänna råd om skyddat boende. Förslaget på föreskrifter och allmänna råd gäller följande områden: ledningssystem, säkerhetsarbete, inskrivning, genomförande av insatsen, personalens kompetens, bemanning samt lokaler och skyddsanordningar.

Socialstyrelsen har skickat remissen till bland annat Stockholms stad för yttrande. På grund av kort remisstid har staden svarat med socialförvaltningens tjänsteutlåtande och stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och socialnämnden. Socialförvaltningen har inkommit med ett kontorsyttrande på grund av kort remisstid.

Stadsledningskontoret anser att Socialstyrelsens förslag till föreskrifter och allmänna råd om skyddat boende på många punkter är relevanta och väl avvägda och ser särskilt positivt på att krav ställs på ett systematiskt arbete för att säkerställa barnens rätt till en trygg och säker vård. Enligt Socialstyrelsen blir verksamheten dyrare att bedriva när kvaliteten och säkerheten höjs och att det kan medföra en ökad kostnad för kommunerna. Socialstyrelsen kan dock inte på förhand uppskatta hur omfattande dessa ekonomiska konsekvenser blir. Stadsledningskontoret vill framhålla vikten av att beräkningar för detta görs och att kommunerna kompenseras för ökade kostnader.

Socialförvaltningen godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Anmälan om svar på remiss godkänns.

Stockholm den 18 december 2024

Alexander Ojanne

Bilagor

1. Förslag – Socialstyrelsens förslag till föreskrifter och allmänna råd om skyddat boende, dnr KS 2024/1073-1.2
2. Förslag – Ändring i föreskrifterna och allmänna råden (HSLF – FS 2022:39) om våld i nära relationer, dnr KS 2024/1073-1.3
3. Bilaga – Konsekvensutredning, dnr KS 2024/1073-1.4

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande av borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

Vi är överlag positiva till Socialstyrelsens förslag på föreskrifter och råd gällande skyddat boende. Som framgår av förslaget gäller det följande områden: ledningssystem, säkerhetsarbete, inskrivning, genomförande av insatsen, personalens kompetens, bemanning samt lokaler och skyddsanordningar. Samtliga områden är viktiga delar för att kunna bedriva en säker verksamhet med hög kvalitet. Men vi vill särskilt lyfta ett perspektiv som inte får glömmas bort i stadens fortsatta arbete samt implementeringen av dessa föreskrifter, nämligen medföljande barns rätt till och behov av skolgång. I konsekvensutredningen framkommer att samverkan mellan kommun, socialtjänsten, skola, förskola och skyddade boenden behöver stärkas för att inte glapp i barnens skolgång ska uppstå.

Det har återkommande framkommit att barn på skyddat boende i mycket mindre grad ges möjlighet att fortsätta sin skolgång i tillräcklig utsträckning. Detta trots att det under pandemin utvecklades goda möjligheter till undervisning på distans. Idag erbjuds barnen skolgång genom att särskilda Läroteam besöker det skyddade boendet och undervisar ett antal timmar. Utifrån ett säkerhetsperspektiv är det ofta svårt eller omöjligt för barnen att gå kvar i samma skola som tidigare men det får inte innebära att deras rätt till skolgång drabbas. Skolan är den enskilt viktigaste skyddsfaktorn för barn och den stabilitet som skolan kan vara för många måste prioriteras.

Stockholms stad behöver därför redan nu snarast förbättra sitt arbete med barns skolgång under tiden på skyddat boende. Detta eftersom Läroteamet idag inte räcker till för att kunna erbjuda alla barn en fullgod skolgång. I det arbetet borde digitala lösningar för distansundervisning utvecklas för att säkerställa barns rätt till skolgång.

Ärendet

Med skyddat boende avses ett boende inom socialtjänsten som tillhandahåller platser för tillfällig heldygnsvistelse tillsammans med individanpassat stöd åt enskilda i behov av skydd mot hot, våld eller andra övergrepp. Det har införts bestämmelser om krav kopplat till kvalitet och säkerhet i skyddade boenden i socialtjänstlagen och socialtjänstförordningen. Socialstyrelsen presenterar förslag till föreskrifter och allmänna råd som kompletterar dessa krav. Syftet med förslagen är att bidra till att insatsen skyddat boende håller en god kvalitet och erbjuder trygghet och säkerhet för de personer som vistas i boendet. Författningen syftar också till att minska de skillnader i kvaliteten mellan olika skyddade boenden som finns idag samt vara ett stöd för inspektionen för vård och omsorg (IVO) vid deras tillsyn och tillståndsprövning. Syftet med lagändringarna är även att stärka rättigheterna för medföljande barn. Bland annat krävs att barn som följer med en vårdnadshavare till skyddat boende ska få egna beslut om insatser.

Utifrån överväganden som gjorts kopplat till krav och rekommendationer har Socialstyrelsen tagit fram förslag på föreskrifter och allmänna råd. I förslaget på föreskrifter och allmänna råd om skyddat boende tar Socialstyrelsen upp bestämmelser gällande följande områden; ledningssystem, säkerhetsarbete, inskrivning, genomförande av insatsen, personalens kompetens, bemanning samt lokaler och skyddsanordningar.

Ledningssystem

Bestämmelserna innebär krav på att de som bedriver socialtjänst ansvarar för att det finns processer och rutiner som säkrar verksamhetens kvalitet. Exempelvis hur skyddade personuppgifter ska hanteras, hur säkerhetsplanering ska genomföras och hur anmälningsskyldigheten om oro för barn ska fullgöras.

Säkerhetsarbete

Krav ställs på att det finns ett systematiskt säkerhetsarbete för att upprätthålla tryggheten och säkerheten i verksamheten. I det systematiska säkerhetsarbetet ska det ingå att fortlöpande identifiera vilka risker som finns och vilka åtgärder som behöver vidtas. Det innebär bland annat att varje vuxen person och varje barn som är inskriven i verksamheten ska ha en individuell säkerhetsplanering som revideras vid behov. Säkerhetsplanering ska även, när det är möjligt, göras i samband med utflytt. För barn ska det finnas en särskilt utsedd person som har till uppgift att genomföra säkerhetsplanering för barnet och säkerhetsplaneringen ska anpassas utifrån varje barns ålder, mognad och individuella förutsättningar.

Inskrivning

I föreskriften föreslås att den som beslutar om inskrivningen, vid bedömningen av om boendet är lämpligt för den som ansökan gäller, ska utgå från den utredning och bedömning som finns av vilket behov av stöd och skydd som den vuxne eller barnet har. Det ska även beaktas om inskrivning kan få negativa konsekvenser för den som ska skrivas in eller övriga personer som är inskriva på boendet när det gäller

tryggheten och säkerheten. Det ska också finnas en särskild utsedd person som har i uppgift att ge information till barnet i samband med inskrivning. Vid beslut om inskrivning ska lämplighetsbedömningen dokumenteras.

Genomförande av insatsen

I förslaget ställs krav på att det skyddade boendet ska kunna erbjuda stöd och skydd som är anpassat till de grupper som verksamheten är avsedd för. Det ställs även krav på att föreståndaren vid ett skyddat boende ska, om det inte finns hinder enligt bestämmelserna om sekretess eller tystnadsplikt, se till att socialnämnden uppmärksammas på om den vuxne eller barnets behov förändras och om den vuxne eller barnet har behov av stöd och skydd som inte kan tillgodoses i det skyddade boendet. Det föreslås att den som bedriver verksamhet i form av skyddat boende särskilt bör beakta behovet av samverkan för att säkerställa att barn som är placerade på boendet får sina behov av hälso- och sjukvård och tandvård, skolgång, sysselsättning och fritidsaktiviteter tillgodosedda.

Det skyddade boendet bör även kunna erbjuda stöd i att; bearbeta upplevelser av hot, våld eller andra övergrepp, stödsamtal, ordna ett stadigvarande boende, få en fungerande ekonomi och bygga upp nya sociala nätverk och ha en meningsfull fritid under vistelsen i boendet.

Personalens kompetens

Förslaget innebär krav på att föreståndaren ska ha relevant högskoleutbildning om minst 180 högskolepoäng, erfarenhet av arbete på skyddat boende samt personlig lämplighet. Föreståndaren bör dessutom ha kunskap om hot, våld och andra övergrepp samt ha förmåga att omsätta kunskapen i det praktiska arbetet. Övrig personal ska ha minst två års eftergymnasial utbildning samt den kompetens som krävs för att möta behoven av stöd och skydd för de grupper av personer som boendet är avsett för.

Bemannning

Bemanningen ska anpassas till att kunna tillgodose de behov av stöd och hjälp de personer som är inskrivna har samt för att kunna garantera dem en trygg och säker insats. Personal ska finnas tillgänglig att nå dygnet runt. Vid behov ska personalen, med hänsyn tagen till boendes trygghet och säkerhet, kunna infinna sig i det skyddade boendet utan oskäligen dröjsmål.

Lokaler och skyddsanordningar

I förslaget föreslås att den som bedriver verksamhet i form av skyddat boende ska se till att lokalerna är ändamålsenliga för den verksamhet som bedrivs. Lokalerna för verksamheten som bedrivs ska möjliggöra en trygg och säker vistelse och vara utformade med hänsyn tagen till den personliga integriteten. Vuxna bör ha eget rum medan barn kan dela rum med sin vårdnadshavare om det bedöms lämpligt. Det bör

också finnas utrymme för att till exempel tillaga och äta måltider, rum för samvaro och rum för enskilda samtal.

De skyddade boenden som tar emot barn bör ha utrymme för lek och sysselsättning anpassade efter olika åldrar samt utrymmen som är lämpliga för skolarbete.

Konsekvenser av förslagen

Skyddade boenden finansieras framförallt av kommunen. När kvaliteten och säkerheten höjs på det skyddade boendet blir verksamheten dyrare att bedriva. Hur omfattande dessa ekonomiska konsekvenser kan bli beror på hur mycket dygnsavgifterna påverkas av att vissa skyddade boenden kommer behöva komplettera sitt kvalitets- och säkerhetsarbete på grund av de föreslagna föreskrifterna.

Remissammanställning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och socialnämnden. Socialförvaltningen har inkommit med ett kontorsyttrande på grund av kort remisstid.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 6 november 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret anser att ett tryggt och stabilt boende är grundläggande för att långsiktigt kunna återhämta sig från våld i nära relation, både för den våldsutsatta och barn som upplevt våld. Det är vidare viktigt med en nationell reglering för att säkerställa verksamheternas ansvar och bidra till att kvalitén på skyddade boenden säkras samt förebygger våldsfärdsbrott.

Stadsledningskontoret anser att Socialstyrelsens förslag till föreskrifter och allmänna råd om skyddat boende på många punkter är relevanta och väl avvägda och ser särskilt positivt på att krav ställs på ett systematiskt arbete för att säkerställa barnens rätt till en trygg och säker vård.

Stadsledningskontoret tillstyrker förslaget att det ställs krav på att den som bedriver verksamheten ska se till att säkerhetsplanering genomförs för och tillsammans med varje inskriven person samt att det för barn ska finnas en särskilt utsedd person som har i uppgift att genomföra säkerhetsplanering för barnet. Sett utifrån ett barnrättsperspektiv är det positivt att barnets rätt till information enligt barnkonventionens säkras genom att en särskilt utsedd person har till uppgift att ge information till barnet i samband med inskrivning.

Stadsledningskontoret ser vidare positivt på, när det gäller genomförandet av insatsen att det ställs särskilda krav på skyddade boenden, bland annat att boendet bör kunna erbjuda stöd i att bearbeta upplevelser av hot, våld eller andra övergrepp, stödsamtal, ordna ett stadigvarande boende, få en fungerande ekonomi och bygga upp nya sociala nätverk och ha en meningsfull fritid under vistelsen i boendet samt att de barn som är

placerade på boendet får sina behov av hälso- och sjukvård och tandvård, skolgång, sysselsättning och fritidsaktiviteter tillgodosedda. Stadsledningskontoret anser det värdefullt att de som tar emot barn ska erbjuda stöd i att barn ska kunna upprätthålla skolgång. Stadsledningskontoret anser att ett liknande krav i föreskrifterna när det gäller pedagogisk verksamhet för barn i förskoleåldern med fördel skulle kunna läggas till.

Stadsledningskontoret anser att kraven ska skärpas ytterligare vad gäller föreståndarens kompetens. I föreskrifterna och allmänna råden framgår att föreståndaren bland annat ska ha erfarenhet av arbete vid skyddat boenden eller liknande verksamhet. Stadsledningskontoret anser att det vore relevant med ett krav på föreståndaren om erfarenhet av arbete med den specifika målgruppen samt kunskap om de arbetssätt och metoder som är relevanta för målgruppen. Detta för att säkerställa kompetensen på skyddade boenden som exempelvis tar emot särskilt sårbara grupper och barn. Behoven hos skyddssökande varierar och det behöver finnas skyddade boenden som är inriktat på olika målgrupper, som exempelvis personer med funktionsnedsättning, beroendeproblematik, personer som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtyck eller personer som vill lämna organiserad brottslighet. I bestämmelserna kring genomförande av insatsen ställs krav på att det skyddade boendet ska erbjuda stöd och skydd som är anpassat till de grupper som boendet är avsett för. Detta framgår också av socialtjänstförordningen. Det är i de föreslagna föreskrifterna och allmänna råden inte specificerat vilka anpassningar och vilken form av stöd eller kompetens som krävs av de skyddade boendena som är inriktade på olika målgrupper. Här vill stadsledningskontoret framhålla att det behövs mer tydlighet.

Enligt Socialstyrelsen blir verksamheten dyrare att bedriva när kvaliteten och säkerheten höjs och att det kan medföra en ökad kostnad för kommunerna. Socialstyrelsen kan dock inte på förhand uppskatta hur omfattande dessa ekonomiska konsekvenser blir. Stadsledningskontoret vill framhålla vikten av att beräkningar för detta görs och att kommunerna kompenseras för ökade kostnader.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att Statens institutionsstyrelses remiss förslag till *föreskrifter och allmänna råd om skyddat boende* besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Socialförvaltningen

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 13 november 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Det är viktigt med en nationell reglering för att säkerställa verksamheternas ansvar och bidra till att kvalitén på skyddade boenden säkras samt förebygger våldsfärdsbrott. Förvaltningen är av uppfattningen att Socialstyrelsens förslag om föreskrifter och allmänna råd om skyddat boende på många punkter är relevanta och väl avvägda.

Förvaltningen ser särskilt positivt på att krav ställs på ett systematiskt arbete för att säkerställa barnens rätt till en trygg och säker vård. Det är bra att det i de allmänna råden ställs krav på att den som bedriver verksamheten ska se till att säkerhetsplanering genomförs för och tillsammans med varje inskriven person. Samt att det för barn ska finnas en särskilt utsedd person som har i uppgift att genomföra säkerhetsplanering för barnet. Förvaltningen delar Socialstyrelsens uppfattning gällande vikten av att inte blanda vissa målgrupper. Bestämmelserna om inskrivning ställer stora krav på det skyddade boendet att kunna bedöma om personen som ska skrivas in passar i verksamheten. Både utifrån den enskildes individuella behov av stöd och skydd men även utifrån de andra personerna som redan är inskrivna. Förvaltningen ser utifrån ett barnrättsperspektiv mycket positivt på att barnets rätt till information enligt barnkonventionens (FN:s konvention om barnets rättigheter) artikel 12 säkras genom att en särskilt utsedd person har till uppgift att ge information till barnet i samband med inskrivning.

När det gäller genomförandet av insatsen ser förvaltningen positivt på att det ställs särskilda krav på skyddade boende som tar emot barn att de ska erbjuda stöd i att barn ska kunna upprätthålla skolgång. Dock saknar förvaltningen ett liknande krav i föreskrifterna när det gäller pedagogisk verksamhet för barn i förskoleåldern. Barnafrid lyfter förskoleverksamhet som ett av områdena där det i deras kartläggning¹ 2022 visat sig att det idag behövs en stärkt samverkan för att stärka skyddsnetet runt barn i skyddat boende.

Behoven hos skyddssökande varierar och det behöver finnas skyddade boenden som är inriktat på olika målgrupper, som exempelvis personer med funktionsnedsättning, beroendeproblematik, personer som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtyck eller personer som vill lämna organiserad brottslighet. I Stockholms stads socialtjänstrapport² framkommer att 57 procent av stadsdelsnämnderna ser behov av fler platser i skyddat boende för kvinnor med funktionsnedsättning. Vidare visar Socialstyrelsens kartläggning av skyddade boenden 2020³ att bristen på platser för kvinnor i missbruk är nationellt problem. Det är 22 procent av de kartlagda boendena i Sverige som tar emot kvinnor i aktivt missbruk. Socialstyrelsen menar att denna målgrupp ofta hamnar mellan stolarna mellan beroendevården och psykiatrin, och att det behövs fler möjligheter till verksamheter där kvinnan inte behöver välja mellan behandling av missbruk och kompetens om våld.

I bestämmelserna kring genomförande av insatsen ställs krav på att det skyddade boendet ska erbjuda stöd och skydd som är anpassat till de grupper som boendet är avsett för. Detta framgår också av socialtjänstförordningen. Det är i de föreslagna föreskrifterna och allmänna råden inte specificerat vilka anpassningar och vilken form

¹ 1 Kartläggning av brister och kunskapsluckor i skyddsnetet runt barn i skyddat boenden, Natalie Söderlind & Laura Korhonen Barnafrid vid Linköpings universitet (2022)

² Socialtjänstrapport 2022 En beskrivning av socialtjänsten i Stockholms stad Dnr: SOF 2023/26

³ Kartläggning av skyddade boenden i Sverige (2020). Socialstyrelsen

av stöd eller kompetens som krävs av de skyddade boendena som är inriktade på olika målgrupper. Här vill förvaltningen framhålla att det är viktigt att följa om de generella skrivningarna är tillräckliga eller om det behövs mer regleringar.

Förvaltningen instämmer i förslaget att bemanningen behöver anpassas utifrån målgruppens behov av stöd och skydd. Vad gäller kompetenskraven anser förvaltningen att kraven ska skärpas ytterligare vad gäller föreståndarens kompetens. I föreskrifterna och allmänna råden framgår att föreståndaren bland annat ska ha erfarenhet av arbete vid skyddat boende eller liknande verksamhet. Förvaltningen anser att det vore relevant med ett krav på föreståndaren om erfarenhet av arbete med den specifika målgruppen samt kunskap om de arbetssätt och metoder som är relevanta för målgruppen. Detta för att säkerställa kompetensen och kvalitén på skyddade boenden som exempelvis tar emot särskilt sårbara grupper och barn. Socialstyrelsens konsekvensutredning gällande detta förslag till föreskrifter och allmänna råd om skyddat boende tar upp att när kvalitén och säkerheten höjs på skyddade boenden blir verksamheterna dyrare att bedriva. Enligt Socialstyrelsens konsekvensutredning kan det komma att bli en ökad kostnadsbörda på kommunerna men att de dock inte på förhand kan uppskatta hur stor denna ökade kostnadsökning blir. Förvaltningen vill framhålla vikten av att beräkningar för detta görs och att kommunerna kompenseras för sina ökade kostnader. Socialförvaltningens kontorsutlåtande översänds till kommunstyrelsen som svar på remissen.